

JIGAR KASALLIKLARINI DIAGNOSTIKASI VA DAVOLASH USULLARI

A.F. Ataboyev, Assisent

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti

Annotatsiya: Jigar, organizmning eng katta va muhim organlaridan biri bo'lib, uning asosiy vazifalari orasida moddalar almashinuvi, toksinlarni zararsizlantirish, vitaminlar va minerallarni saqlash, qonda gormonal va xolesterol darajasini nazorat qiladi. Shuning uchun, jigar kasalliklari organizmning normal funksiyalariga salbiy ta'sir ko'rsatib, jiddiy sog'liq muammolarini keltirib chiqarishi mumkin. Jigar kasalliklarini erta bosqichda aniqlash va davolash organizmni qayta tiklashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada jigar kasalliklarining diagnostika usullari, ularning turlari va muhim diagnostik metodlar haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: gepatit, sirroz, jigar yog'lanishi, jigar shishlari, anamnezi, Alanine aminotransferaza (ALT), Aspartate aminotransferaza (AST), Bilirubin, Alkalin fosfataza (ALP), Serum albumini, antikorlarni aniqlash, Ultrasonografiya (ehografiya), Kompyuter tomografiya (KT), Magnit-rezonans tomografiya (MRT), Laparoskopiya, Jigar biopsiyasi.

DIAGNOSIS AND TREATMENT OF LIVER DISEASES

A.F. Ataboyev, Assisent

Andijan Institute of Agriculture and agrotechnologies

Annotation: The liver, one of the largest and most important organs of the body, among its main functions are metabolism, detoxification of toxins, maintenance of vitamins and minerals, control hormonal and cholesterol levels in the blood. Therefore, liver diseases can negatively affect the normal functions of the body, causing serious health problems. Detection and treatment of liver diseases at an early stage is important in the regeneration of the body. This article will talk about the diagnostic methods of liver diseases, their types and important diagnostic methods.

Keywords: Hepatitis, cirrhosis, fatty liver, liver tumors, Anamnesis, Alanine aminotransferase (ALT), Aspartate aminotransferase (AST), Bilirubin, alkaline phosphatase (ALP), Serum albumin, antibody detection, ultrasonography (ehography), computed tomography (CT), magnetic resonance imaging (MRI), laparoscopy, liver biopsy.

Kirish. Jigar kasalliklarini diagnostika qilish murakkab va ko'p bosqichli jarayondir. Jigarning normal faoliyatini buzadigan turli kasalliklar mavjud bo'lib, ular orasida gepatit, tsirroz, jigar yog'lanishi, jigar shishlari va boshqa ko'plab holatlar mavjud. Har bir kasallikning o'ziga xos simptomlari bo'lishi mumkin, ammo ko'p hollarda ular nospesifik, ya'ni boshqa organlar bilan bog'liq kasalliklar bilan ham o'xshash alomatlarni namoyon qiladi. Shu sababli, diagnostika jarayoni kompleks yondashuvni talab qiladi.

Jigar kasalliklarining diagnostikasining birinchi bosqichi — kasal hayvonnig anamnezini yig'ishdir. Bu bosqichda kasal hayvonnig sog'liq tarixi, oilaviy tarixi va kasallikning qanday rivojlanayotgani to'g'risida ma'lumotlar to'planadi. Anamnezni to'g'ri yig'ish, klinik alomatlarni aniqlash uchun juda muhimdir. Masalan, gepatit, jigar yog'lanishi yoki jigar tsirrozi kabi kasalliklar, ko'pincha bemorda og'riq, saraton, tana og'ishishi, teri rangining o'zgarishi (sariqlik) kabi alomatlar bilan namoyon bo'ladi.

Klinik alomatlar orasida shuningdek quyidagi holatlar ham kuzatiladi:

- Jigarda og'riq yoki noqulaylik: Odatda, jigarni o'rab turgan kapsulada yallig'lanish va shishish paydo bo'lishi natijasida og'riq seziladi.
- Sariqlik (Icterus): Jigar funksiyasi buzilganda, organizmda bilirubin miqdori oshib, teri va ko'z skleralarida sariqlik paydo bo'ladi.
- Tana og'ishishi (Ascites): Tsirroz va boshqa jigar kasalliklarida qorin bo'shlig'ida suyuqlik to'planishi mumkin.
- Teri o'zgarishlari: Teri ustida ko'p miqdorda qon tomirlari ko'rinishi yoki "paxtakor" ko'rinishdagi o'zgarishlar.

Jigar kasalliklarini aniqlashda laboratoriya tekshiruvlari muhim o‘rin tutadi. Bu usullar yordamida qonning biokimyoviy tahlillari amalga oshiriladi. Bunda, asosan, quyidagi parametrlar tekshiriladi:

- Alanine aminotransferaza (ALT): Jigar hujayralarining shikastlanishini ko‘rsatadigan birinchi ko‘rsatkichlardan biridir. ALT darajasining oshishi jigar kasalliklari, ayniqsa, gepatit va jigar shishlari holatida kuzatiladi.
- Aspartate aminotransferaza (AST): Bu ferment jigar hujayralarining shikastlanish darajasini ko‘rsatadi. AST va ALT nisbati jigar kasalliklarini aniqlashda yordam beradi.
- Bilirubin: Bilirubin miqdorining oshishi jigarning normal faoliyatining buzilganini ko‘rsatadi, bu esa sariqlikning paydo bo‘lishiga olib keladi.
- Alkaline fosfatase (ALP): Bu ferment, jigar va o‘tkazuvchi yo‘llarda yallig‘lanish yoki blokirovka bo‘lishi haqida ma'lumot beradi.
- Serum albumini: Jigar funksiyasining pasayishi, albumin ishlab chiqarishining kamayishiga olib keladi, bu esa jigar kasalliklarini diagnostika qilishda muhim bo‘lishi mumkin.

Shuningdek, gepatit viruslarining mavjudligini aniqlash uchun serologik testlar (hepatit A, B, C va D viruslariga qarshi antikorlarni aniqlash) ham amalga oshiriladi.

Jigar kasalliklarini aniqlashda instrumental usullar muhim ahamiyatga ega. Bu usullar yordamida jigar strukturasidagi o‘zgarishlar va uning holati aniqroq baholanishi mumkin. Eng ko‘p qo‘llaniladigan instrumental metodlar quyidagilar:

- Ultrasonografiya (ehografiya): Jigarning holatini tekshirishda eng keng tarqalgan usul bo‘lib, u orqali jigar hajmi, tuzilishi, shishlar yoki boshqa o‘zgarishlar aniqlanishi mumkin. Ehografiya jigar yog‘lanishini, sirozni yoki boshqa kasalliklarni ko‘rsatishi mumkin.

- Kompyuter tomografiya (KT): Jigarni yanada batafsil va aniqroq ko'rish uchun qo'llaniladi. Jigar shishlari yoki sirozning aniqlanishida KT yordam beradi.

- Magnit-rezonans tomografiya (MRT): Bu metod yordamida jigarni yuqori aniqlikda tasvirlash mumkin. MRT jigarni tasvirlashda aniq va nozik o'zgarishlarni ko'rsatadi.

Agar boshqa diagnostika metodlari yordamida jigar kasalliklarini aniqlash qiyin bo'lsa, unda qo'shimcha tekshiruvlar o'tkaziladi. Laparoskopiya va jigar biopsiyasi shulardan biridir.

- Laparoskopiya: Bu usul yordamida jigarni to'g'ridan-to'g'ri tekshirish va zarurat bo'lsa, biopsiya olish mumkin. Laparoskopiya jigar shikastlanishining aniq manbasini aniqlashda yordam beradi.

- Jigar biopsiyasi: Jigar hujayralaridan namunalar olish va ularni mikroskopik tekshirish orqali jigarning holatini aniqlashga yordam beradi. Bu metod asosan jigar shishlari yoki tsirroz holatlarini aniqlash uchun qo'llaniladi.

Davolash kasallikning shubhali sababini bartaraf etishga qaratilgan. Kasallikning kechishini engillashtiradigan va hayvonning umrini uzaytiradigan dorivor va simptomatik muolajalar majmuasi amalga oshiriladi. Diuretik, laksatiflar, teri ostiga kofein eritmasi, tomir ichiga 40% glyukoza eritmasi ichkariga yuboriladi; xamirturush, B vitaminlari va uglevodli ozuqalar - sabzi, o't, lavlagi - kasal hayvonlarning ratsioniga kiritilishi kerak.

Jigar sirozining oldini olish hayvonlarni muzlatilgan, mog'orlangan va chirigan ovqat bilan oziqlantirmaslikka asoslangan bo'lishi kerak. Hayvonlarga beriladigan dietalar oqsil, uglevod, yog', vitamin va minerallar miqdori bo'yicha muvozanatli bo'lishi kerak. Xususiylar fermer va dehqon xo'jaliklari egalariga hayvonlarni zaharli o'tlar o'sadigan nam, botqoq yaylovlarga haydash tavsiya etilmaydi.

Egalari surunkali oshqozon-ichak kasalliklari bo'lgan hayvonlarni o'z vaqtida aniqlashlari va davolashlari kerak; hayvonlarga muntazam jismoniy

mashqlar berilishi kerak. Hayvonning tanasida birlamchi yallig'lanish jarayonlarini tezda bartaraf etish kerak.

Xulosa qilib shuni aytish mumkin Jigar kasalliklarining diagnostikasi zamonaviy tibbiyotda muhim o‘rin tutadi. Jigar kasalliklarini erta aniqlash va davolash organizmning boshqa tizimlariga salbiy ta'sir ko'rsatishining oldini olishda muhimdir. Boshqa organlar bilan bog'liq bo'lgan kasalliklar bilan o'xshash alomatlar mavjud bo'lgani sababli, jigar kasalliklarini diagnostika qilishda kompleks yondashuv va bir nechta metodlardan foydalanish zarur. Shuningdek, diagnostika metodlarining rivojlanishi jigar kasalliklarini erta bosqichlarda aniqlashga imkon beradi, bu esa davolashni samarali amalga oshirishda yordam beradi.

Jigar kasalliklarining diagnostikasida ilmiy-texnikaviy yondashuvlar, yangi usullar va innovatsion texnologiyalar, shuningdek, klinik tajriba asosida kasal hayvonlarning sog'ligini tiklashda katta o‘rin tutadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. **Toshpulatov, B., Jumanov, U. (2015).** *Jigar kasalliklari va ularni davolash usullari*. Tashkent: Fan va texnologiya.
2. **Abdug'afforov, S., Mirzayeva, D. (2020).** *Jigar kasalliklarining diagnostikasi va klinikasi*. Tashkent: Ilm.
3. **Xo'jayev, A. (2018).** *Jigar kasalliklari: Tabiiy va sun'iy davolash usullari*. Tashkent: Medicina.
4. **Raxmatov, R., Qodirov, B. (2017).** *Veterinariya tibbiyotida jigar kasalliklarining diagnostikasi va davolash metodlari*. Tashkent: Sharq.
5. **Sodikov, T., Abdurashidov, S. (2019).** *Hepatologiya va jigar kasalliklari: Diagnostika va davolash*. Tashkent: O'zbekiston tibbiyot nashriyoti.
6. **Xolmatov, A., Yunusov, M. (2016).** *Jigar sirozi va uning klinik tasnifi*. Tashkent: Iqtisodiyot va tibbiyot.
7. **Shomurodov, R. (2021).** *Jigar kasalliklarini davolashda innovatsion yondashuvlar*. Tashkent: O'zbekiston tibbiyot akademiyasi.